

การศึกษา

แหล่งน้ำในภาษาท้องถิ่น

น้ำเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตที่เราใช้บริโภคทุกวันและเรายังใช้น้ำเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ อีกมากมายทั้งในการประกอบอาชีพ การพักผ่อนหย่อนใจและใช้ในประเพณีต่าง ๆ เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ อุ้มพระดำน้ำ เมื่อฝนตกลงมาน้ำบางส่วนซึ่งอยู่ตามแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง ซึ่งเราได้ยินคำเรียกแหล่งน้ำเหล่านี้กันอยู่แล้ว ในภาษาไทยยังมีคำที่มีความหมายว่าแหล่งน้ำที่เราอาจได้ยินไม่บ่อยนักใช้เรียกเป็นชื่อของแหล่งน้ำในสมัยสุโขทัย มีแหล่งน้ำชื่อว่า “ตระพังโพยสี” คำว่า “ตระพัง” มีรากศัพท์มาจากภาษาเขมรว่า “ตฺรพាំង” แปลว่า บ่อที่เกิดเอง ภาษาไทยรับคำนี้มาใช้ในความหมายว่าแหล่งน้ำเช่นเดียวกันโดยให้ความหมายว่าแอ่ง บ่อ หนอง เช่น กลางเมืองสุโขทัยมีน้ำตระพังโพยสี (จารึกหลักที่ ๑) อาจใช้ว่าตะพัง กระพัง หรือ สะพัง ก็มี อ.จตุรัส จ.ชัยภูมิ มีบึงน้ำชื่อว่า ละหาน คำว่า “ละหาน” หรือ “ละหาร” หมายถึงห้วงน้ำ จ.สงขลา มีคลองชื่อว่า สทิงหม้อ คำว่า “สทิง” หมายถึง แม่น้ำ อาจใช้ว่า จทิง ฉทิง ชทิง ชรทิง

สทิง หรือสรทิง ก็มี อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ มีลำน้ำชื่อว่าแม่สาบ คำว่า “สาบ” ใช้เรียกห้วงน้ำใหญ่คล้ายบึง นอกจากนี้ในภาษาท้องถิ่นภูมิภาคต่าง ๆ มีคำที่หมายถึงแหล่งน้ำแตกต่างกันอีกด้วย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้รวบรวมคำเรียกแหล่งน้ำในภาษาท้องถิ่นหรือภาษาไทยถิ่นไว้ด้วย

“กว๊าน” เป็นภาษาถิ่นพายัพ หมายถึงบึงขนาดใหญ่ที่เรารู้จักก็คือกว๊านพะเยา ใน อ.เมืองฯ จ.พะเยา

“กูด” เป็นภาษาถิ่นอีสาน หมายถึงบึง ลำน้ำที่ปลายค้ำวน มีการตั้งชื่อกูดเป็นตำบลและอำเภอมากมายในภาคอีสานรวมทั้งแหล่งน้ำต่าง ๆ เช่น กูดเค้าหรือบึงกูดเค้า ใน ต.กูดเค้า อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น

“บุง” เป็นภาษาถิ่นอีสาน หมายถึงบึง เช่น สวนน้ำบุงตาหลั่วเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ ๙ ใน อ.เมืองฯ จ.นครราชสีมา

“เลิง” เป็นภาษาถิ่นอีสาน หมายถึงหนองน้ำ เช่น หนองเลิงใหญ่ใน ต.โคกสี อ.เมืองฯ จ.ขอนแก่น และ ต.คูทอง อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม

ชื่อเรียกของแหล่งน้ำในท้องถิ่นยังมีอีกมากมายเราควรแลกเปลี่ยนกันเพื่อทราบถึงคำเรียกขานในท้องถิ่นและอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่นต่อไป.

อรพรรณ ภิรมจิตร์พ้อง